

CONSTAT RI I SOLU II

www.ince.md
info@ince.md

Tel.:(+373 22) 50-11-00
MD-2064, Republica Moldova
Chi in u, str. Ion Creang 45

CUM A EVOLUAT ECONOMIA NAȚIONAL ÎN PRIMA JUM TATE A ANULUI?

Alexandru Stratan
Victoria Clipa

În anul curent, mediul de dezvoltare al economiei naționale este unul extrem de incert. Pe lângă instabilitatea principalilor parteneri economici din est și dinamica negativă a prețurilor produselor agroalimentare pe piețele internaționale care s-a produs, cel puțin pe parcursul ultimilor doi ani, evenimentele care au avut loc la finele anului precedent în sistemul bancar, instabilitatea politică și blocarea finanțărilor externe din cauza performanțelor reduse la capitolul promovarea reformelor au amplificat riscurile de stagnare sau intrare în recesiune a economiei naționale.

Amintim, că luând în considerație o parte din aceste riscuri exercițiul de prognoză a indicatorilor macroeconomici s-a dovedit a fi unul destul de dificil în anul curent pentru mai multe instituții. Însă, rezultatele acestora sunt destul de apropiate (Tabelul 1). Conform prognozelor din primăvara acestui an, INCE a prezentat două scenarii privind evoluția economiei naționale în 2015. Conform scenariului pozitiv, se estimează o creștere economică de 0,6% sau altfel zis o stagnare a economiei naționale. Scenariul pesimist, însă, anticipează posibilitatea intrării țării în recesiune, volumul PIB marcând o descreștere de -2% f.a.p. (vezi ediția a 16-a a publicației *Tendențe în Economia Moldovei* disponibil la <http://www.ince.md/ro/activitatea-iefs/publicatii/met/>).

Tabelul 1: Prognoze privind creșterea reală a PIB-ului moldovenesc în 2015

Sursa	2015	
	Scenariu de bază	Scenariu pesimist
Ministerul Economiei al Republicii Moldova		-1%
Institutul Național de Cercetări Economice	0,6%	-2%
CAI Expert-Grup	-0,2	-1,8
Banca Mondială		-2%
Fondul Monetar Internațional		-1%
FocusEconomics		-0,7%

Surse: Ministerul Economiei, FMI, Banca Mondială, CAI Expert-Grup, FocusEconomics

Evoluțiile din prima jumătate a anului sunt contradictorii și nu risipesc nesiguranța instaurată în economia națională.

Oferta internă de bunuri.

Datele disponibile privind evoluția PIB, relevă o creștere a acestuia de 4,8% în primul trimestru, comparativ cu perioada similară a anului precedent și cu 0,7% față de trimestrul anterior. Astfel, începând cu anul 2012, în T 1 2015 a fost marcat cel mai înalt ritm de creștere pentru perioada corespunzătoare a anului. În plus, s-au atestat ritmuri pozitive de creștere în majoritatea ramurilor economiei.

Sectorul real al economiei (agricultura și industria), care reprezenta în primul trimestru 1/5 din valoarea PIB, a contribuit la creșterea volumului acestuia cu 1,5p.p. f.p.s.a.p..

În ianuarie-martie, **producția industrială** a marcat o creștere anuală mai accelerată comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, de 8% în 2015T1 vs 6,9% în 2014T1. În trimestrul doi, lunile aprilie-mai, industria a temperat, creșterea volumului producției industriale înregistrând ritmuri ce au oscilat în jurul 1,5%-2% (1,6% în aprilie și 1,9% în mai). În luna iunie, creșterea volumului producției din nou a accelerat depășind cu 7,4% nivelul perioadei similare în anul trecut.

Temperările în lunile aprilie și mai au venit, preponderent, din partea reducerii volumului producției în industria extractivă (3 luni consecutiv începând cu luna martie) și diminuarea cu peste 12% a producției și furnizării energiei electrice, apei și gazului în luna mai. Cât privește industria prelucrătoare evoluțiile sunt contradictorii. În primele șase luni ale anului aceasta a avut o dinamică înaltă de 6,6%. Evoluțiile date comparativ cu scăderea de -2,7% în industria extractivă și creșterea de 8,2% a producției și furnizării energiei electrice, apei, gazului etc, au asigurat o contribuție a industriei prelucrătoare la creșterea volumului producției industriale în ansamblu de 5p.p. (din 5,9%).

Principalele ramuri orientate spre export au fost în creștere – industria de fabricare a îmbrăcăminte +10,4%, fabricarea echipamentelor electrice +54,5%, fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale +17,2%. Fabricarea vinurilor de bunuri și struguri a fost în creștere în lunile mai și iunie cu 3,7% și, respectiv 14,9% f.p.s.a.p., în prima jumătate a anului volumul producției vinicole depășind cu 2,8% producția obținută în aceeași perioadă a anului trecut. Amintim că, în anul precedent în semestrul I, industria vinicolă a fost în scădere cu 28,1% f.p.s.a.p.

Totodată, industria de conservare a fructelor și legumelor care în primele luni ale anului a avut o contribuție înaltă la creșterea producției industriale, în luna mai a marcat o scădere cu 28,7% f.p.s.a.p.. La fel, în luna iunie, a început să se reducă volumul producției de uleiuri și grăsimi vegetale și anuale, care a marcat o creștere anuală de -9,8%.

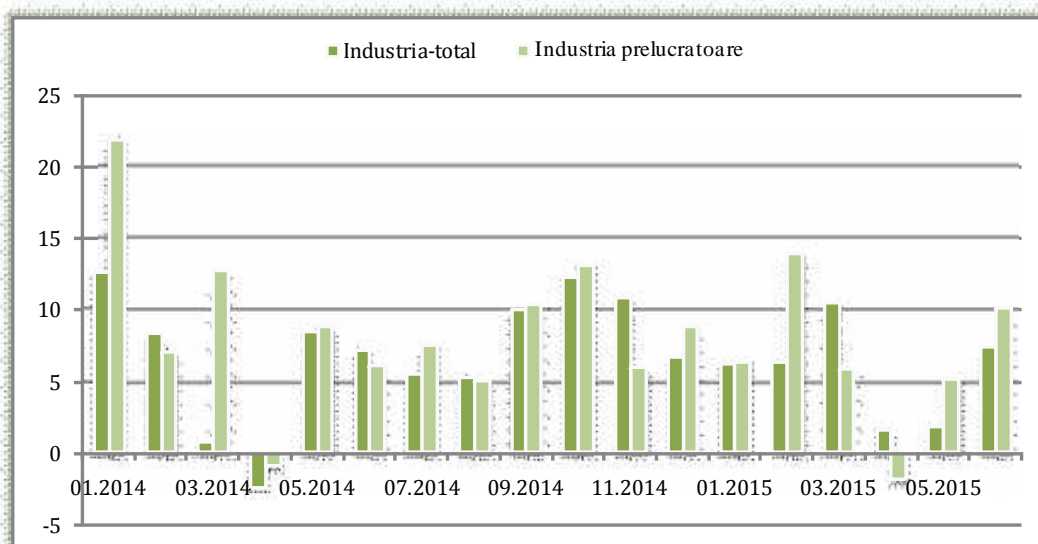

Figura 1: Evoluția lunară a volumului producției industriale, %, f.p.s.a.p.

Sursa: Conform datelor BNS

Producția agricolă care în primul trimestru a sporit cu 4,4% f.p.s.a.p., deja în T2 a marcat valori negative, astfel înregistrând o creștere anuală de 2,8% în prima jumătate a anului. Dar urmează a fi menționat, că producția agricolă este puțin reprezentativă pentru creșterea economică în prima jumătate a anului fiind formată preponderent din producția animalieră (circa 88%) care către finele anului nu reprezintă decât aproximativ 1/3 din producția agricolă. Iar anticipările pentru a doua jumătate a anului sunt contradictorii, dar mai cu seamă pesimiste. Deși, datele statistice oficiale lipsesc, unele informații preliminare ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare anticipează o scădere a producției cerealiere comparativ cu anul precedent din cauza secetei din acest an¹. Prognozele INCE de la începutul anului au estimat menținerea volumului producției agricole în anul curent la nivelul anului precedent în cazul scenariului optimist (o creștere de 0% f.a.p) și o scădere de 10% în condițiile materializării scenariului negativ.

Sectorul serviciilor, a fost în creștere în primul trimestru susținut preponderent de activitatea de comerț și intermedierea financiară. Totodată, începând cu luna martie și până în mai, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor a fost în scădere comparativ cu perioadele similare ale anului 2014 cu 13,9%, 12,3% și corespunzător 37,5%.

Serviciile de transport, în condițiile scăderii comerțului exterior și pe fundalul contractării parcursului de mărfuri s-au soldat cu o creștere a volumului de mărfuri transportate de 1,8% în primul trimestru f.p.s.a.p., iar începând cu luna martie, cu excepția lunii mai, lunar valorile indicatorului dat au marcat creșteri negative: în martie - 10,3%, aprilie -9,6%, iar în iunie -26,6%.

Construcțiile pe fundalul unei cereri moderate și înăsprii accesului mediului de afaceri la sursele de finanțare a la investițiilor au temperat și ele.

¹ <http://bloguvern.md/2015/07/14/efecte-secetei-recolta-agricola-in-2015-mai-mica-cu-30/>

Economia și, în particular, mediul de afaceri pare să aibă rezerve de creștere însă șirul factorilor negativi care au continuat să se producă în lanț începând cu anul 2013 acționează în mod negativ.

Cererea externă.

Începând cu anul precedent comerțul exterior al țării a început să se contracteze semnificativ din contul reducerii semnificative a valorii unitare a bunurilor tranzacționate. Evoluțiile date s-au conturat și în prima jumătate a anului în care exportul de bunuri a fost în scădere cu 15,3%, iar importul cu 22,1% comparativ cu perioada analogică a anului trecut. Conform datelor primului trimestru, volumul fizic al bunurilor exportate s-a majorat f.p.s.a.p. cu 6%, iar importurile cu 1%. În același timp, valoarea unitară în ambele cazuri a cunoscut scăderi semnificative: -20% și, corespunzător -21%.

Scăderea exporturilor poate fi explicată de câteva cauze principale ce caracterizează cererea externă:

1. Embargoul rusesc și reintroducerea tarifelor comerciale pentru o serie de produse moldovenești exportate pe această piață;
2. Criza economică în Federația Rusă și Ucraina;
3. Scăderea prețurilor pentru produsele agroalimentare pe piețele internaționale.

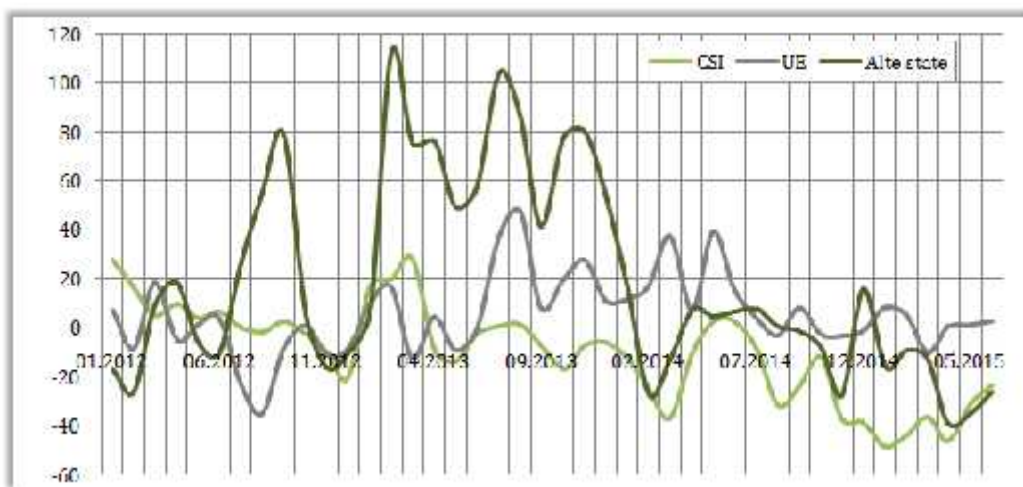

Figura 2: Evoluția lunară a comerțului exterior cu bunuri, %, f.p.s.a.p.

Sursa: Conform datelor BNS

După o modestă creștere economică de 0,6% în anul 2014, anul 2015 a început pentru Federația Rusă cu reduceri semnificative la nivelul multor indicatori macroeconomici. În 2015 se anticipează intrarea Federației Ruse în recesiune, prognozele FMI privind evoluția PIB fiind de -3,8% f.a.p., iar BERD anunțând un scenariu mai pesimist, de -4,5%. În ianuarie-iunie, exportul moldovenesc de bunuri către Federația Rusă a scăzut cu 53,3% f.p.s.a.p.

După o tendință de deteriorare economică continuă, pe parcursul anului 2014 (-6,8%), volumul PIB al Ucrainei s-a redus în T.I 2015 cu 17,6% f.p.s.a.p. - o evoluție net inferioară

ritmului anual de creștere de -1,2% în T.I 2014. În ianuarie-mai, exportul moldovenesc de bunuri către Ucraina a scăzut cu 68% f.p.s.a.p. (TEM Q12015; INCE)

Creșterea economică în UE-28 a continuat să se extindă în primul trimestru al anului, constituind 1,4% f.p.s.a.p, inclusiv +4,2% România, principalul partener comercial din acest spațiu. Alți parteneri economici au evoluat mai lent – Italia, Germania, deși, pronosticurile privind creșterea economiei UE în 2015 rămân a fi optimiste. În Republica Moldova, însă, efectele pozitive din economiile europene se vor transfera mai greu în condițiile în care nu vor fi activate eforturile interne de continuare a reformelor inițiate și de consolidare a încrederii țării față de partenerii străini. Or, a fost declarat oficial, că finanțarea UE a fost blocată din cauza rezultatelor nesatisfăcătoare a reformelor promovate. Investitorii vor rămâne rezervați în a realiza investiții în economia națională, în condițiile menținerii instabilității politice din țară și a lipsei garantării drepturilor de proprietate. Presiunile dezinflaționiste în primul trimestru și deflaționiste în trimestrul doi vor asigura prețuri foarte joase pentru produsele exportate pe această piață, ori de la finele anului precedent, importul extra-comunitar de bunuri a înregistrat ritmuri anuale de creștere negative. În plus, în anul curent nici volumele disponibile de produse agricole nu vor fi la fel de mari ca în anul precedent. În ianuarie-mai, exportul către UE a fost în creștere doar cu 0,5% f.p.s.a.p.

Politica monetară.

Un factor care, cel mai probabil, va descuraja și mai mult mediul de afaceri în anul curent va fi înăsprirea politicii monetare promovate de BNM.

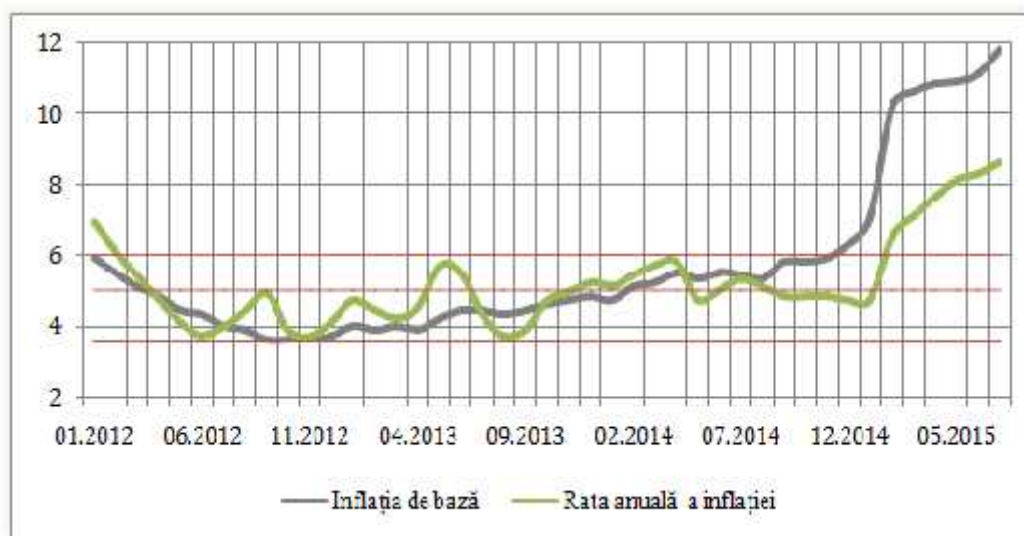

Figura 3: rata anuală a inflației și inflația de bază, %, f.p.s.a.p.

Sursa: Conform datelor BNS

Amintim că, în condițiile deprecierei puternice a valutei naționale comparativ cu dolarul american și moneda unică europeană, au sporit puternic presiunile inflaționiste în anul curent, IPC depășind nivelul maxim admisibil (5%+1,5p.p.) deja în luna martie. În ianuarie-iunie rata anuală a inflației a constituit 7,1%, indicele inflației de bază începând cu luna februarie a indicat valori peste 10%. Iar o reacție firească din partea autorității naționale

monetare a fost intervenția pe piața valutară interbancară cu vânzări de valută cu scopul stopării procesului de depreciere a leului moldovenesc.

În vederea absorbției surplusului de lichidități în lei, Banca Națională a recurs, la majorarea ratei rezervelor obligatorii a mijloacelor bănești atrase de către Băncile comerciale (de la 14% în decembrie, la 16% în ianuarie, 18% în februarie și 20% în mai) injectând, pe de altă parte valută străină pe piața interbancară pentru stabilizarea cursului valutar. Această măsură, la rândul său, s-a reflectat asupra activelor oficiale de rezervă care la sfârșitul lunii iulie, 2015 au constituit 1,76 mld. USD, în scădere comparativ cu finele anului precedent cu circa 400 mil. USD (2,16 mld. USD la 31 decembrie 2014) și cu aproximativ 900 mil. USD comparativ cu 25 iulie 2014 (2,7 mld. USD pe data de 25 iulie 2014).

La fel, au fost majorate și ratele dobânzilor ale altor instrumente de politică monetară promovate de BNM:

- Rata de bază s-a majorat în câteva etape de la 6,5% la finele lunii decembrie 2014 la 8,5% în ianuarie, 13,5%-februarie, 14,5% - mai, 15,5% în luna iunie;
- rata dobânzii la creditele overnight a sporit de la 9,5%, la 11,5% și corespunzător 16,5%, 17,5% și 18,5%;
- rata dobânzii la depozitele overnight a fost în creștere de la 3,5% la 5,5%, 10,5%,11,5% și, corespunzător, 12,5%;

Conform Hotărârii Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, în cadrul ședinței din 30 iulie 2015, a fost adoptat prin vot unanim:

- majorarea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 2,0p.p., de la 15,5 până la 17,5 la sută anual;
- majorarea ratelor dobânzilor:
 - la creditele overnight cu 2,0p.p., de la 18,5 până la 20,5 la sută anual;
 - la depozitele overnight cu 2,0p.p., de la 12,5 până la 14,5 la sută anual;
- majorarea normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă cu 6,0 puncte procentuale și se stabilește în mărime de 32,0 la sută din baza de calcul începând cu perioada de menținere a rezervelor obligatorii în lei moldovenești 8 septembrie 2015 – 7 octombrie 2015;
- menținerea normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă la nivel de 14,0 la sută din baza de calcul² (BNM).

Toate aceste măsuri, vin oarecum în contradicție cu politica economică orientată spre facilitarea mediului de afaceri. Ori acestea vor scumpi foarte puternic resursele de finanțare a afacerilor din partea mediului de afaceri, în condițiile în care accesul la finanțe, de rând cu corupția, instabilitatea politicilor, birocrăția, instabilitatea Guvernului, reglementarea fiscală și calitatea insuficientă a educației forței de muncă se numără printre

² <http://www.bnm.org/ro/content/30-iulie-2015-comunicat-al-bancii-nationale-moldovei>

principalele constrângeri de dezvoltare a afacerilor în Republica Moldova (conform Global Competitiveness Report 2014-2015).

Pe lângă problemele sus-menționate influențe, nu întocmai favorabile asupra mediului de afaceri, vin și din partea cererii interne, creșterea prețurilor de rând cu alți factori externi înrăutățind condițiile de trai ale populației.

Cererea internă.

Scăderea remiterilor în anul curent va contribui, cel mai probabil negativ la creșterea veniturilor populației. Sub influența contractării volumului transferurilor bănești din Federația Rusă (cu -38,3% f.p.s.a.p.), valoarea remitențelor încasate în economie în primul trimestru al anului s-a diminuat până la 322,5 mil. USD, mai puțin cu 19% f.p.s.a.p sau cu circa 76 mil. USD. Analiza transferurilor nete a mijloacelor bănești, efectuate din străinătate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul sistemului bancar care reprezentau în T1 circa 75,3% din valoarea remitențelor calculate ale emigranților moldoveni plecați la muncă, indică o tendință continuă de scădere și în cel de al doilea trimestru al anului – 36,4% în aprilie, -33,4% în mai, -25,6% în iunie. În prima jumătate a anului valoarea transferurilor a constituit 547,8 mil. USD, cu 220 mil. USD mai puțin comparativ cu perioada similară a anului precedent. Estimările privind intrarea economiei rusești în recesiune în anul curent, evoluțiile primului trimestru (în care volumul PIB a fost în descreștere cu -2,2% f.p.s.a.p.) venind să le confirme, nu oferă perspective de restabilire a ritmurilor pozitive de creștere a remiterilor pe termen scurt.

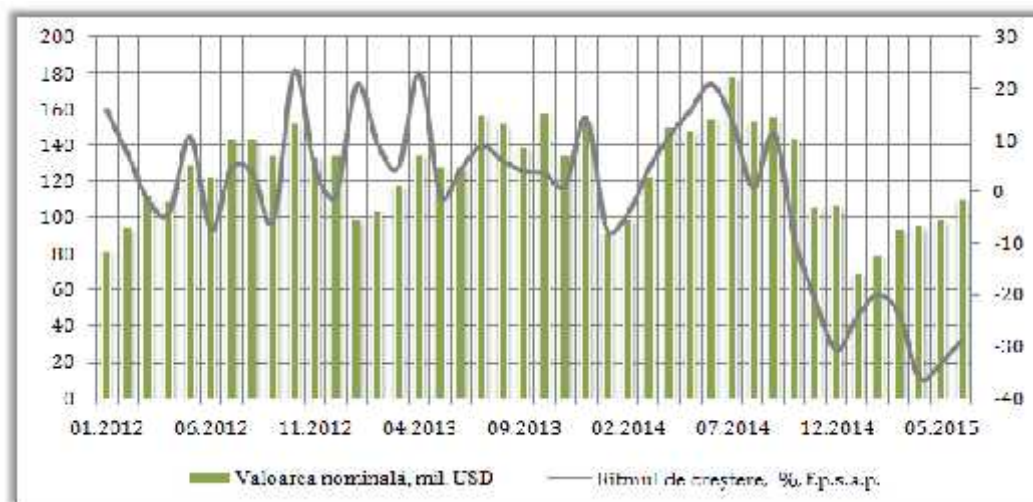

Figura 3: Transferurile de mijloace bănești din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice, %, f.p.s.a.p.

Sursa: Conform datelor BNM

Deprecierea leului față de dolar va veni să compenseze cumva din scăderea valorii transferurilor bănești din străinătate, însă creșterea prețurilor de consum va genera efecte adverse. În plus, la finele lunii iulie au fost publicate în Monitorul Oficial și noile tarife la energie electrică și gaz, condiții care vor influența negativ standardele de viață ale populației cu venituri mici.

Condițiile negative de afaceri ale mediului privat ar putea condiționa ulterior temperarea sau chiar scăderea veniturilor reale ale populației către finele anului, existând riscuri și pentru creșterea presiunilor pe piața muncii amplificate de revenirea unui număr mare de emigranți în prima jumătate a anului.

Cum vor influența evoluțiile date bugetul național public și perspectivele de creștere pe termen scurt și mediu?

Dinamica negativă a consumului în economie va determina diminuarea în continuare a importului, care în prima jumătate a anului a fost în scădere cu 22,1% f.p.s.a.p.. Impozitele ce derivă din import reprezintă o pondere semnificativă în veniturile fiscale. În contextul diminuării importurilor vor crește presiunile asupra bugetului public național, iar cel mai probabil, planul de venituri fiscale nu va fi realizat.

La fel, presiuni suplimentare asupra finanțelor publice va exercita înăsprirea politicii monetare care cauzează creșterea ratei dobânzii la valorile mobiliare de stat și, implicit, majorarea cheltuielilor pentru deservirea datoriei de stat interne. Peste aceste riscuri se suprapune și blocarea finanțării externe pentru buget, iar drept urmare situația finanțelor publice se va deteriora semnificativ. În aceste circumstanțe, Guvernul va fi obligat să reducă cheltuielile publice. Micșorarea cheltuielilor se va face din contul finanțării proiectelor de infrastructură, iar reducerea cheltuielilor publice în 2015 va avea un impact negativ direct asupra creșterii economice, scăderea cheltuielilor capitale diminuând perspectivele de creștere pe termen mediu.

Totuși, cel mai mare risc pentru economia țării ține de activizarea garanției de stat asociate cu asigurarea rambursării creditelor de urgență acordate de BNM celor trei bănci problematice. Activizarea garanțiilor va însemna automat explozia datoriei publice. În pofida posibilității realizării scenariului dat, ponderea datoriei publice în PIB nu va depăși nivelul critic de 60% stabilit de criteriile de convergență a UE. Totuși, dacă asupra activizării garanțiilor se va suprapune un nou șoc economic, perspectivele de creștere vor fi compromise, iar Republica Moldova ar putea intra într-o fază de dezvoltare anemică. Pe termen scurt, probabilitatea ca Guvernul să intre în incapacitate de plată este minoră. În pofida faptului că situația finanțelor publice se va deteriora în 2015, Republica Moldova are surse pentru a onora obligațiunile de plată prioritare.

Concluzii.

Evoluțiile economiei naționale în prima jumătate a anului conturează o tendință clară de temperare în unele sectoare cu o contribuție importantă la formarea PIB. Conjunctura mediului extern în spațiul estic rămâne a fi nefavorabilă influențând negativ principalele influxuri de valută în țară. Pe de altă parte, partenerii vestici au devenit sceptici privind eficiența utilizării fondurilor alocate țării noastre pentru implementarea diverselor proiecte de dezvoltare. Cât privește investitorii străini, fluxurile investiționale străine nu s-au grăbit să vină în economia națională în ultimii ani, creșterea acestora fiind una foarte modestă. Cererea de pe aceste piețe, însă, pare să rămână un stimul important pentru industria națională, mai multe ramuri ale industriei prelucrătoare orientate spre piețele de

desfacere din occident înregistrând ritmuri de creștere relativ înalte pe parcursul primei jumătăți a anului.

Evenimentele care s-au produs în sistemul financiar în anul precedent, neclaritatea privind termenii și condițiile de transformare în datorie de stat a creditelor de urgență oferite celor trei bănci problematice de către BNM, instabilitatea politică au redus considerabil încrederea populației în sistemul financiar național și față de instituțiile publice în ansamblu înrăutățind condițiile mediului de afaceri. În plus, incapacitatea prevenirii apariției unor astfel de situații de instituțiile centrale de reglementare și consecințele sale asupra indicatorilor macroeconomici, înăsprirea politicii monetare prevestesc vremuri și mai grele atât pentru actorii economici, cât și pentru populația de rând care asigură doi factori importanți ai creșterii economice.

Către finele anului, cel mai probabil influxurile de valută străină vor continua să se reducă exercitând presiuni asupra cursului valutar și, prin urmare asupra prețurilor. Acest lucru, la rândul său, va influența negativ condițiile de trai ale populației care ar putea fi afectată și de micșorarea principalelor surse de venit în ansamblu, dat fiind înrăutățirea condițiilor de activitate ale mediului de afaceri.

Măsuri urgente din partea Guvernului sunt necesare în vederea consolidării situației economico-sociale în țară, iar aceasta trebuie să pornească de la redobândirea încrederii populației în Guvern și instituțiile statului. Și un factor important, care nu ar trebui să fie neglijat, este că țara s-a angajat într-un proces de reforme cu responsabilitate majoră față de viitoarele generații, inclusiv implementarea Acordului de Asociere cu UE, iar timpul inacțiunii în prezent creează costuri însemnate pentru viitor.